

Hasan di Tiros dagbok

Den narrativa konstruktionen av en fiendebild

Alexandra Cwikiel
Johan Ericsson

Abstract

Hasan di Tiro och organisationen Aceh Sumatra National Liberation Front (ASNLF) har varit den drivande kraften i kampen för ett självständigt Aceh, som sedan 1949 varit en del av Indonesien. Deras främsta argument är att när den forna nederländska kolonin upplöstes överläts Aceh till den konstruerade nationen Indonesien, ett land utan några som helst historiska eller kulturella band med Aceh. Syftet med denna uppsats är att utföra en narrativanalys på den dagbok Hasan di Tiro skrev 1976-79 mitt under den pågående frihetskampen. Vi analyserar vilka kognitiva och ideologiska uppfattningar som ligger till grund för konstruktionen av en achehnesisk fiendebild, samt hur di Tiro refererar till Indonesien som ”den Andre” i sin narrativa diskurs. Vår analys visar att fiendebilden om Indonesien bygger på en stark förankring i Acehs historiska uppfattning från kolonialtiden, samt på ett resonemang där fienden avhumaniseras och sätts i en underlägsen position i kontrast till den egna identiteten.

Nyckelord: Aceh, Fiendebild, Indonesien, Hasan di Tiro, Identitet

Antal tecken: 60 721

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Introduktion	1
1.2	Syfte och frågeställning	1
2	Teori	3
2.1	Konstruktivistisk infallsvinkel.....	3
2.2	Identitetskonstruktioner och skapandet av fiendebilder	4
2.2.1	Konstruktionen av Vi och Dem	4
2.2.2	Konstruktionen av Fienden.....	4
2.3	Attribution Theory	5
2.4	Inslag av postkolonial teori.....	6
2.5	De kognitiva och de ideologiska uppfattningarna	6
3	Material och metod	7
3.1	Material.....	7
3.2	Metod.....	8
3.2.1	Narrativanalys.....	8
3.2.2	Operationalisering	8
4	Analys - Den Achehnesiska fiendebilden	10
4.1	Den kognitiva uppfattningen	10
4.2	Den ideologiska uppfattningen	12
4.2.1	ASNLF – Med historien som vapen	15
4.3	Diskursen om Den Andre	17
4.3.1	Underlägsenhetsperspektivet	19
4.3.2	Avhumaniseringsperspektivet	20
4.3.3	Motivperspektivet.....	22
5	Slutsatser och reflektion	24
6	Referenser	26

1 Inledning

1.1 Introduktion

År 1873 invaderades provinsen Aceh på norra Sumatra av holländska koloniserare. Aceh förlorade därmed sin självständighet, och blev efter kolonialmaktens upphörande tilldelad den Indonesiska staten som en Indonesisk provins. Acehprovinsen har trots att den tillhör Indonesien sedan denna tid haft en stark vilja att återropa den självständighet som provinsen hade innan den holländska kolonialismen. I spetsen för självständighetskampen finns sedan år 1976 ASNLF (Aceh Sumatra National Liberation Front) och dess främste ledare Hasan di Tiro.

Kampen för självständighet har till stor del präglats av utmärkandet av den egna acehnesiska identiteten, och provinsens regionella, etniska och nationella skillnader från Indonesien (Schulze, 2004:15). Uppmärksammandet av dessa skillnader, viljan att framhäva sin egna nationella identitet baserad på historiska och kulturella skillnader, bidrar till skapandet av en självbild. Denna självbild ställs i kontrast till "*den Andre*" som skiljer sig från vad som är utmärkande för den egna identiteten. Fienden åtskiljs från "oss", och blir en entitet på vilken man projicerar missnöjen över sin egen situation (Wahlström, 1999:6). Vid studiet av en konflikt är denna konstruktion en intressant iakttagelse då den till stor del kan förklara konfliktens utveckling och de ledande aktörernas beteende. Vi ämnar i denna uppsats ge en bild av hur en fiendebild kan konstrueras narrativt.

1.2 Syfte och frågeställning

Vårt syfte med denna uppsats är att förstå hur fiendekonstruktioner kan uppstå. Då vi studerar konstruktionen av fiendebilder, är vårt huvudsakliga syfte att studera hur Hasan di Tiro som ledare för ASNLF genom sin narrativa tradition varit delaktig i konstruktionen av den acehnesiska fiendebilden. Vi studerar således de bakomliggande faktorer som varit ledande för Acehs konstruktion av "*den andre*" för att förstå vilka grunder som fanns för skapandet av fiendebilden. Här lyfter vi fram viktiga kognitiva och ideologiska uppfattningar som utgör en bakgrund till hur man ser på sig själv och på fienden, samt varför dessa synsätt är

centrala för konstruktionen. Särskilt utrymme ges här åt att beskriva den centrala position som historiska minnen har i formandet av den nutida fiendebilden, och åt att förklara kolonialismens betydelse för de ideologiska uppfattningarna av fienden.

Sammanfattningsvis vill vi undersöka hur di Tiro narrativt konstruerar en fiendebild, med en betoning på vilken betydelse språket kan ha för formandet av en sådan. Vårt huvudsakliga syfte är att förstå vilka *som har varit de grundläggande förutsättningarna för skapandet av en achehnesisk fiendebild.*

För att uppfylla detta syfte har vi gjort en grundlig studie av di Tiros dagbok ur vilken vi valt ut citat, som vi anser vara tydliga indikatorer på hur man narrativt kan forma en fiendebild. Dessa citat har vi sedan studerat utifrån valda teorier. Vår huvudsakliga frågeställning lyder som följer: *Hur konstrueras bilden av Indonesien som Achehs fiende i Hasan di Tiros narrativa diskurs?*

2 Teori

Denna uppsats är en narrativanalytisk studie av den fiendebild som i första hand har närts av Hasan di Tiro och Aceh Sumatra National Liberation Front (ASNLF). Vi har valt att utgå från ett konstruktivistiskt förhållningssätt och detta är den främsta teoretiska ryggraden i vårt arbete. I vår analys kommer vi dock att ta hjälp av teorier som attribution theory och postkolonial teori för att förklara uppkomsten av fiendebilder. Vår avsikt är inte att pröva dessa teorier. Vi betraktar dem istället som vedertagna och sätter fallet i centrum för vår analys. Därför är vår analys av typen teorikonsumerande, (Esaiasson m fl, 2004:40) och teorierna bidrar med värdefulla insikter och bildar tillsammans det ramverk vilket vi använder till vår operationalisering.

2.1 Konstruktivistisk infallsvinkel

Övertygelsen att språket fyller en viktig funktion för identitetskonstruktion och verklighetsuppfattning är av grundläggande betydelse för vår analys. Konstruktivismens centrala budskap är att verkligheten är socialt konstruerad. Likaså är individer formade av de strukturer de befinner sig i samtidigt som de bidrar till att reproducera dessa strukturer. Kognitiv kunskap från tidigare erfarenheter, samt kulturella regler och normer, bildar strukturer som är avgörande för hur individen kommer att konstruera sin världsbild (Barnett i Baylis & Smith, 2005:259). Språkets betydelse för konstruktionen av verklighet och identitet är grundläggande inom konstruktivismen. Istället för att beskriva en objektiv, redan existerande verklighet är språket en högst delaktig komponent i konstruktionen av den subjektiva verkligheten. Med ett konstruktivistiskt synsätt spelar språket en viktig roll när individen skapar sin egen världsbild. Språket är således format genom social interaktion, men bidrar även till att forma och reproducera den sociala verkligheten (Bergström & Boréus, 2005:326). Detta är även centralt för konstruktionen av den egna identiteten, i kontrast till andra människor, samt för ett rättfärdigande av ens egna handlingar (Barnett i Baylis & Smith, 2005:259).

Likaså är konstruktionen av ”den andre” mycket viktig för den egna identiteten. ”Den andre” blir ett slags motsats till det egna jaget eller den nationella identiteten och stärker tillhörigheten till den egna gruppen (Yuval-Davis, 1997:47). Detta är något vi kommer att återkomma till.

2.2 Identitetskonstruktioner och skapandet av fiendebilder

2.2.1 Konstruktionen av Vi och Dem

Konstruktionen av ”vi” och ”dem” sker då människor identifierar sig själva som grupp gentemot andra grupper (Wemrell, 2003:69f). Bildandet av varje grupp kan vara kopplat till en rad aspekter, såsom religion, nationalitet, ideologi eller etnicitet som formar individen. Den nationella identiteten är främst socialt konstruerad, då ursprungliga kulturella skillnader mellan människor från olika nationer egentligen inte finns utan är någonting som medvetet skapats av människor (Wemrell, 2003:66). Identiteter har således ingen objektiv existens, de är inte naturliga eller fixerade (Farrands i Krause och Renwick, 1996:13).

När självbilden skapas, krävs något som kontrasterar den, och man åtskiljer sig själv från ”den andra”, vilket görs genom att kategoriseringen ”vi” och ”dem”, respektive ”vänner” och ”fiender” sker. Detta leder lätt till stereotyper och generella uppfattningar om nationer och om ”den andra” (Vertzberger i Aggestam, 1999:49).

Jaget förutsätter alltså en motbild; man kan inte veta vem ”jag” är utan att tydliggöra gränsen och skillnaden mot en ”andre” (Wagnsson i Petersson och Robertson, 2003:79). Även Yuval-Davis talar om konstruktionen av ”den Andre” som ett sätt att förstärka tillhörigheten till den egna gruppen (Yuval-Davis, 1997:47). Indelningen kan även ses som en maktfördelning mellan grupper, där en ”vi”-grupp försvarar sina fördelar genom att skapa en underlägsen ”dem”-grupp (Wemrell, 2003:70).

2.2.2 Konstruktionen av Fienden

För att förstå hur fiendebilder skapas, måste man, enligt Riitta Wahlström, belysa tre viktiga punkter. För det första krävs att man undersöker hur fienden uppfattas, och varför denna utgör ett hot mot ens egen identitet. Man måste förstå *varför* man skapar en fiendebild på en viss ”dem”-grupp (Wahlström, 1999:4). För det andra, genom att skala av fiendebilden från allting mänskligt, görs våld mer legitimt. Om man inte ser fienden som mänsklig utan som t.ex. ett teknologiskt mål vid krigsföring, blir det lättare att hantera fienden på ett sätt där våld är tillåtet. Ju lättare det är att skala av fienden från en mänsklig bild, desto lättare är det att hantera fienden med våld och grymhet (Wahlström, 1999:5). Ett tredje sätt på vilket fiendebilder kan uppstå, utgår ifrån ett psykologiskt perspektiv, där människor skapar fiendebilder för att kunna lägga sin skuld på en annan part, för att ha någon att ge skulden för landets inrikesproblem, och för att på så sätt kunna

göra våld legitimt. Luostarinen lägger stor vikt vid just dessa socio-psykologiska aspekter av konstruktionen av fiendebilder, och säger att alla bilder som människan skapar är kopplade till politiska, religiösa och ideologiska verkligheter och dess historiska kontext (Wahlström, 1999:6). Även Aggestam utmärker *ideological beliefs* och *cognitive beliefs* som centrala i förståelsen av självbild och fiendebild (Aggestam, 1999:47f).

Gemensamt för definitionen av fiendebilder är den socialkonstruktivistiska grund på vilka dessa skapas. Upprättandet av fiendebilder utmärks av människors syn på värden, moral, ideologier och religioner som ”rätt” eller ”fel”, och kategoriseringen av individer som bra eller dåliga (Wahlström, 1999:4).

Duden förklarar fiendebilder som "*A particular type of image of the enemy that a human being possesses or has been indoctrinated to accept*" (Wahlström, 1999:4). En annan definition ges av Luostarinen, där en fiendebild sägs vara en särskild grupps tro om att dess säkerhet och värden är allvarligt hotade av en annan grupp, och innefattar alltid möjligheter till våld (Wahlström, 1999:4). Vid krig ser nationer inte sig själva som aggressiva aktörer, utan som förvarare av sin position och varje part ser den andre aktören som den som agerar irrationellt. ”Vi” agerar endast i förvar mot ”dem” på grund av deras hot. Vi har i vår analys valt att utgå ifrån Riitta Wahlström som ger en definition av fiendebilder som "*...the commonly-held, stereotyped, dehumanized image of the outgroup.*" (Wahlström, 1999:4).

2.3 Attribution Theory

Naturligtvis är konstruktionen av ”vi” och ”dem” av stor betydelse i en konflikt, eftersom den påverkar hur parterna i en konflikt tolkar varandras handlingar. *Attribution Theory* är en teori inriktad på att förstå huruvida aktörer i en konflikt förstår sitt eget och andras beteende utifrån interna eller externa orsaker. De interna, eller *dispositionella* egenskaperna är varaktiga och inneboende hos den som besitter dem, medan de externa eller *situationella* faktorerna är sådana yttre orsaker som är tillräckligt starka för att påverka aktörers handlande (Aggestam, 1999:49). Teorin föreslår att en aktör ofta rättfärdigar sitt eget handlande med hänvisning till situationella faktorer medan man samtidigt ser motpartens agerande som ett resultat av interna, inneboende egenskaper. Studier visar även att ju starkare missnöjet är mot den andra parten, desto mer tolkar man dennes agerande med hänvisning till interna, dispositionella egenskaper (Heradstveit, 1979:23-25). Vi kommer i kapitlet om *motivperspektivet* att använda oss av denna teori för att undersöka i vilken utsträckning fienden tillskrivs just dessa dispositionella egenskaper.

2.4 Inslag av postkolonial teori

Postkolonial teori är ingen central del i vår analys. Dock krävs en viss inblick i de frågeställningar som finns inom denna teoribildning, för att förstå och skapa sig en bild av di Tiro och ASNLFs kognitiva och ideologiska uppfattning, något som är grundläggande för förståelsen av fiendebilden (Aggestam, 1999:48). Postkolonial teori är i första hand inriktad på att lyfta fram de koloniala tendenser som fortfarande är en del av politiken runt om i världen. Dessa kan ses som förekomster av system där en statlig aktör utövar dominans över en annan i syfte att dra vinning av detta (Smith & Owens i Baylis & Smith, 2005:288). Loomba definierar kolonialism som ”erövringen av och kontrollen över andra människors land och tillgångar” (Loomba, 2005:24). Den postkoloniala diskursen präglas av att undersöka framförallt de europeiska kolonisatörernas idéer om skillnad (Loomba, 2005:118). Motsatsen mellan kolonisatörerna och de koloniserade vilar på den tidigare rasåtskiljande grunden av européer från ”icke-européer” (Loomba, 2005:117). Motsatsförhållandet är ett viktigt begrepp inom postkolonialismen, och Said hävdar att skillnaden och kontrasteringen mellan västvärlden och ”det andra” är centralt för den västliga självförståelsen (Said, 2006:64). Utmärkande för detta är betoningen på de utomeuropeiska folkens karaktärer och specifika särdrag (Loomba, 2005:119). Vår analys kommer att visa att en stor del av di Tiros och ASNLFs kognitiva och ideologiska retorik vilar på en postkolonialistisk grund.

2.5 De kognitiva och de ideologiska uppfattningarna

Enligt Karin Aggestam bidrar en analys av de *kognitiva* och de *ideologiska* uppfattningarna till en ökad förståelse för hur fiendebilden konstruerats (Aggestam, 1999:48). Dessa två begrepp är centrala i vår analys. Den *kognitiva* uppfattningen är den som formats av den historiska kontexten. Tidigare upplevelser och erfarenheter lägger grunden för hur aktörer uppfattar sig själva och formar en uppfattning om vad som är korrekt handlande. Genom att man känner igen mönster ur den historiska kontexten, kopplar man nutida händelser till dessa och skapar på så sätt en fiendebild på samma grunder som vid den tidigare konflikten. Den *ideologiska* uppfattningen är till skillnad från den kognitiva baserad på ett norm- och värderelaterat system. Denna uppfattning skapar riktlinjer och mål för det politiska systemet, och bidrar med strategier för hur dessa ska uppnås (Aggestam, 1999:47f). Vi har valt att använda oss av definitionen av ideologi som ”ett målinriktat och systematiskt sammanhang i de politiska ståndpunkterna” (Goldmann et al. 1997:93). Vi kommer att använda oss av dessa två begrepp för att uppnå en högre förståelse av den fiendebild som är målet för vår analys.

3 Material och metod

3.1 Material

Syftet med denna studie är att analysera den narrativa diskurs om fienden, som Hasan di Tiro och Aceh Sumatra National Liberation Front (ASNLF) varit delaktiga i att konstruera. Vårt främsta material för analysen utgörs av en dagbok, *The Price Of Freedom*, skriven av ASNLFs grundare Hasan M. di Tiro under tidsperioden 1976-1979. Vi anser att materialet är det mest representativa för att utföra analysen på dels för att: 1.) Detta är en primärkälla, vilket stärker validiteten då dessa till skillnad från sekundärkällor inte blivit omformulerade av en andra part (Esaiasson et al., 2004:309). 2.) Eftersom Hasan di Tiro är en centralgestalt inom rörelsen ASNLF, måste hans ord både präglas av den diskurs vi eftersöker, samt ha varit med att konstruera densamma. 3.) Hasan di Tiro är starkt sammankopplad med Achehs kognitiva (historiska) självbild, då hans släkt under lång tid haft makten i landet. 4.) Hasan di Tiros dagbok innehåller även den självständighetsförklaring som ASNLF utropade år 1976. Att di Tiro författat denna, ökar sambandet mellan organisationen ASNLF och di Tiro som person. Därmed anser vi att kriterierna för närhet i analysen är uppfyllda (Esaiasson, et al. 2004:308f). Vi är medvetna om att materialet inte kan bidra till någon objektiv sanning, då det är skrivet mitt under en konflikt och laddat med värderingar. Vi ser dock inte detta som något negativt, utan det är just dessa värderingar och hur de narrativt formar en diskurs, som är centrala för vår analys.

Vi är samtidigt fullt medvetna om att det kan finnas en svaghet i att analysera endast en persons berättelse då denna kanske inte är representativ för en större grupp. I boken "Identitetsstudier i praktiken" förklarar dock Bo Petersson att det vid personliga intervjuer inte är grupprepresentativitet, utan istället intervjun i sig som är viktig. Värdet av intervjuret resultatet blir inte mindre bara för att det inte tvunget är representativt för en större grupp. Istället kan ofta det unika vara värt att lyfta fram, då det kan ge form åt analysen, och en enskild åsikt kan ge djupare insikt i ett fall (Petersson i Petersson och Robertson, 2003:43ff). Det är viktigt att låta individer komma till tals och att låta folk ta del av deras resonemang, då det är själva individerna som till stor del bär upp den kollektiva identiteten (Petersson i Petersson och Robertson, 2003:43).

Vi vill här även poängtera att citaten vi använder från di Tiros bok är helt obearbetade av oss. De innehåller därför en del stavfel, men dessa är desamma som i originalversionen.

3.2 Metod

3.2.1 Narrativanalys

Vår analys är av karaktären narrativanalys. Detta är ett analysredskap som lämpar sig väl för att studera de underliggande meningar som döljer sig i en berättelse och för att utröna var viss kunskap som ofta tas som självklar och okomplicerad skapas (Robertson i Bergström & Boréus, 2005:242). Somers säger att ”sociala identiteter sätts samman genom narration, sociala handlingar påverkas av narration och sociala processer och samspel förmedlas narrativt” (Somers i Petersson och Robertson, 2003:91), varför narrativ analys är av stor betydelse vid studier av identitet. Narrativ analys kan alltså användas för att förstå de mönster genom vilka identitetskonstruktioner skapas (Robertson i Petersson och Robertson, 2003:91).

Ett skäl till att studera narrativ är att man vill förstå hur människor begreppsliggör sin omvärld (Bergström och Boréus, 2005:225). Denna form av analys bygger på ett grundantagande att våra erfarenheter och hur vi uppfattar världen, till mångt och mycket bygger på *narrativ* (Robertson i Bergström & Boréus, 2005:224). Narrativanalys är därför ytterst relevant att tillämpa på vår studie då vi undersöker hur identiteter kan skapas diskursivt och hur konstruktionen av fiendebilder förmedlas. Det finns en mängd olika definitioner på vad som kännetecknar ett narrativ. Vår definition av begreppet stöder vi på Chatman som definierar narrativ som något som innehåller både en historia (*histoire*) och en diskurs (*discourse*). Historien talar om själva handlingen och diskursen beskriver hur detta händer (Robertson i Bergström & Boréus, 2005:229-230). Då syftet med denna uppsats är att utreda hur en achenesisk fiendebild skapats, är det främst diskursen vi kommer att inrikta vår analys på. D v s HUR historien faktiskt berättas och hur man ger den en mening (Robertson i Bergström & Boréus, 2005:230).

3.2.2 Operationalisering

Vårt första analytiska moment var att genom att närläsa texten med vår frågeställning som utgångspunkt, skapa oss en bild av vilka som är de huvudsakliga resonemangen och argumenten i di Tiros narrativa diskurs. Efter att ha studerat texten har vi valt att avgränsa analysen till att studera konstruktionen av den andre utifrån några utvalda perspektiv. Dessa perspektiv delas upp i *överlägsenhetsperspektivet*, *avhumaniseringsperspektivet* och *motivperspektivet* som vi anser är lämpliga perspektiv för att förklara hur Di Tiro i sin narrativa

diskurs förmedlar en bild av fienden. Enligt Aggestam underlättar även en analys av de *kognitiva* och de *ideologiska* uppfattningarna förståelsen för hur fiendebilder och självbilder är konstruerade (Aggestam, 1999:48).

Vi studerar hur författaren refererar till fienden, hur resonemanget förs kring uppdelningen av den egna identiteten och den främmande ”andre”, samt försöker få en bild av vilka centrala kognitiva och ideologiska uppfattningar om fienden som förekommer. Vi har i analysavsnittet valt ut citat som vi anser vara representativa för det större sammanhanget och analyserar dessa kvalitativt (Esaiasson et al, 2003:234f) utifrån de vedertagna teorier vi valt att ha som grund för vår analys. Vår ambition är att utifrån dessa citat förklara *hur* fiendebilden förmedlas genom den narrativa diskursen.

4 Analys - Den Achehnesiska fiendebilden

4.1 Den kognitiva uppfattningen

Enligt kognitiv teori skapar de kognitiva, historiska uppfattningarna en mall för hur vi uppfattar världen. Det finns även kognitiva uppfattningar som är mer centrala än andra och därför svårare för oss att överge (Heradstveit, 1979:20f). Som vi tidigare nämnt lägger den kognitiva uppfattningen grunden för hur individer uppfattar nutida situationer och bildar ett slags ram för vad som är ett korrekt handlande. Parterna i en konflikt tenderar att uppfatta konflikten ur den historiska, kognitiva kontexten (Aggestam, 1999:47). Följande citat nr I sammanfattar di Tiros bild av den historiska bakgrunden till konflikten i Acheh:

(I)

"Our fatherland, Acheh, Sumatra, had always been a free and independent Sovereign State since the world begun. Holland was the first foreign power to attempt to colonize us when it declared war against the Sovereign State of Acheh, on March 26, 1873, [...]"On Christmas Day, 1873, the Dutch invaded Acheh *for the secondtime*, and thus begun what *Harper's Magazine* had called "A Hundred Years War of Today", one of the bloodiest and longest colonial war in human history, during which one-half of our people had laid down their lives defending our Sovereign State.[...]. Eight immediate forefathers of the signer of this Declaration died in the battlefields of that long war, defending our Sovereign Nation, all as successive rulers and supreme commanders of the forces of the Sovereign State of Acheh Sumatra. "However, when, after World War II, the Dutch East Indies was supposed to have been liquidated - an empire is not liquidated if its territorial integrity was preserved, - our fatherland, Acheh, Sumatra, was not returned to us. Instead, our fatherland was turned over by the Dutch to the Javanese - their exmercenaries, - by hasty fiat of former colonial powers (a.a:15).

Vi ser här hur Nederländerna framställs som den första att utmana den achehnesiska suveräna staten, något som framställs ha funnits sedan "världen skapades". Vi vill här visa på, hur de kognitiva uppfattningarna tar sig uttryck genom att ge exempel på hur den historiska fiendebilden lever kvar, fast projicerad på en ny aktör. De centrala kognitiva uppfattningarna tenderar att vara oföränderliga även under en längre tidsperiod (Heradstveit, 1979:21).

Inom kognitiv teori beskrivs hur individer betar sig som ”kognitiva egoister”, som avvisar ny information som inte stämmer överens med den tidigare uppfattningen om ett visst fenomen. Likadant utgör den kognitiva uppfattningen då man talar om konflikt, ett sätt att jämföra den nutida situationen med en tidigare händelse, som en metod att ”tillrättavisa” och anpassa nutiden efter den tidigare händelsen. Sådana uppfattningar konstruerar självbilder och fiendebilder i konflikter (Aggestam, 1999:47). En historisk erfarenhet av att ha varit förtryckt under en kolonialmakt, tenderar till exempel att påverka den nutida fiendebilden och på vilket sätt man agerar gentemot denna. Vi ska nu ge exempel på hur Nederländernas forna kolonisation har bildat en historisk erfarenhet som när boken skrevs fortfarande var med och formade den achehnesiska fiendediskursen. I följande citat nr II och III kan man tydligt se hur di Tiro kopplar samman den kognitiva uppfattningen med den aktuella konflikten:

(II)

What is the difference between white European colonialism and brown Asian Javanese colonialism? If any, the last one is worse [...] Javanese colonialism is still the indirect colonialism of Western democracies and their multinationals who gave all those guns to the Javanese to oppress us, for their economic interests to continue their unconscionable exploitation and pillage of our country (a.a:173).

(III)

The State of A-cheh Sumatra had never surrendered to Holland! *The struggle continues*. [vår kursivering] The flag of Aceh will always be flown at half-staff to honor the memory of the heroic young last Achehnese Head of State, Tengku Tjihik Maat di Tiro (a.a:14).

Ovanstående citat nr III är signifikant, eftersom författaren här markerar att Aceh aldrig kapitulerat mot kolonialismen och att det är samma kamp som fortfarande fortsätter, fast den nederländska fienden bytts ut mot en javanesisk dito. Ur ett historiskt perspektiv framställs den indonesiska staten som något som inte kunnat existera utan en europeisk koloniatör som föregångare:

(IV)

The real truth is that Javanese colonialism is still the indirect colonialism of Western democracies and their multinationals who gave all those guns to the Javanese to oppress us, for their economic interests to continue their unconscionable exploitation and pillage of our country. If we had the same weapons that have been given to the Javanese by the Western democracies we could chase the Javanese from Aceh Sumatra in no time. *Javanese-in-donesian colonialism is still a continuation, a subsidiary of the old Western colonialism*. [vår kursivering] Can anyone escape from making this conclusion? (a.a: 173).

Di Tiro uttrycker sig här mycket explicit. Han kallar det nuvarande läget i Indonesien en ”javanesisk-indonesisk kolonialism” och undrar om någon kan

undgå att dra samma slutsats som han själv, d v s att denna kolonialism är en direkt förlängning av den gamla konflikten, där Nederländerna varit den som utmanat den achehneseiska suveräniteten. Detta kan ses som ett exempel på hur motståndskraftiga de centrala kognitiva uppfattningarna är mot tidens tand (Heradstveit, 1979:21). Men di Tiro uttrycker även underförstått att den achehneseiska historien och kulturen är överlägsen den javanesiska. Hade Acheh haft tillgång till samma vapen som javaneserna, säger han, skulle de ha jagat ut javaneserna på nolltid. Underförstått är att den achehneseiska kulturella och historiska sammanhållningen är så pass stark att utan ett numerärt överläge i vapen skulle någon aldrig ha vågat utmana det achehneseiska folket.

Sammanfattningsvis tycker vi oss kunna styrka att i den narrativa tradition som di Tiro reproducerar, bildar den kognitiva uppfattningen av Nederländerna som kolonisatörer, en stark grund för den fiendebild som konstruerats om den aktuella fienden Indonesien.

4.2 Den ideologiska uppfattningen

Ideologi kan ses som ”ett målinriktat och systematiskt sammanhang i de politiska ståndpunkterna” (Goldmann et al. 1997:93). Den *ideologiska* uppfattningen kan vara starkt påverkad av den kognitiva men har en mer politisk prägel. Denna är mer baserad på normer och bidrar med mål och riktlinjer för politiskt handlande. Den ideologiska uppfattningen bidrar även med riktlinjer för en aktör om vad som anses vara ett adekvat handlande i en konflikt (Aggestam, 1999:48). Vi ska nu ägna oss åt att analysera den politiska argumentation som di Tiro och ASNLF använder sig av för att påvisa vilka mål samt förslag till strategier som är centrala i den politiska diskursen.

Följande stycke (nr V) är hämtat ur Acheh Sumatras självständighetsförklaring från den 4 december 1976. Som vi tidigare nämnt ingår denna även i di Tiros dagbok. Stycket sammanfattar en stor del av den politiska uppfattning och argumentation som är central för di Tiro och ASNLF:

(V)

"This illegal transfer of sovereignty over our fatherland by the old, Dutch colonialists to the new, Javanese colonialists [vår kursivering] was done in the most appalling political fraud of the century: the Dutch colonialist was supposed to have turned over the sovereignty over our fatherland to a "new nation" called "Indonesia". But "Indonesia" was a fraud: a cloak to cover up Javanese colonialism. Since the world began, there never was a people, much less a nation, in our part of the world by that name. [vår kursivering] No such people existed in the Malay Archipelago by definitions of ethnology, philology, cultural anthropology, sociology, or by any other scientific findings. "Indonesia" is merely a new label, in a totally foreign nomenclature which has nothing to do with our own history, language, culture, or interests; [vår kursivering] it was a new label considered useful by the Dutch to re

place the despicable "Dutch East Indies" in an attempt to unite the administration of their ill-gotten far-flung colonies; and the Javanese neo-colonialists knew of its usefulness to gain fraudulent recognition from the unsuspecting world, ignorant of the history of the Malay Archipelago. *If Dutch colonialism was wrong, then Javanese colonialism which was squarely based on it cannot be right.*[vår kursivering] The most fundamental principle of International Law states: Ex injuria jus non oritur. Right cannot originate from wrong! [...]"We, the people of Aceh, Sumatra, would have no quarrel with the Javanese if they had stayed in their own country, and if they had not tried to lord it over us. From now on we intend to be the masters in our own house: the only way life is worth living; to make our own laws: as we see fit; to become the guarantor of our own freedom and independence: for which we are capable; to become equal with all the peoples of the world: as our forefathers had always been. In short, to become sovereign in our own fatherland! (a.a:16).

I utdraget från självständighetsförklaringen kan vi utläsa hur ASNLF ser överlämnandet av Aceh från Nederländerna till Indonesien som en olaglig akt. Detta stödjer man på internationell rätt. Enligt ASNLF är överlämnandet ogiltigt eftersom det acehnesiska folket inte har godkänt det, vilket måste ha skett för att överlämnandet skall anses som giltigt. Man fråntar Indonesien dess legitimitet genom att förklara att denna ”påhittade nation” inte har något gemensamt, varken kulturellt eller historiskt med någon av de regioner som den utgörs av. Man förklarar att Indonesien endast är ett ”bedrägeri” för att skyla över javanesisk kolonialism.

Enligt ASNLFs synsätt har Indonesien ingenting i Aceh att göra, eftersom Aceh aldrig tillhört Indonesien. Det var Nederländerna som en gång koloniserade regionen och felaktigt överlämnade den till den fabricerade nationen Indonesien. De mål man strävar efter är att uppnå ett status quo ante bellum d v s att återställa de gränsdragningar som fanns innan den nederländska koloniseringen 1873 (Jfr Wallenstein, 2007:91). I följande citat (VI) förklarar di Tiro att detta kan ses som ett minimikrav:

(VI)

This, therefore, constitutes the minimum legal claim by the present State of Aceh Sumatra at the time of the Declaration of Independence of Aceh Sumatra on December 4,1976: a simple return to the *status quo ante bellum*, to March 26, 1873. In addition, the State of Aceh Sumatra claims back from the Dutch, - therefore also from Indonesia - all of Sumatra and surrounding islands as our legitimate historic national territory (a.a:93).

I mångt och mycket stödjer di Tiro sina huvudsakliga resonemang på ett slags *postkolonialistiskt* synsätt. Notera i nedanstående stycke (VII) hur di Tiro anklagar västerländska media för att förvrida och förenkla bilden av konflikten och av ASNLF som organisation. Författaren anklagar nyhetsbyrån AFP för att framställa ASNLF på ett skurkaktigt sätt genom att tilldela dem vissa epitet. Lagg särskilt märke till hur västliga värderingar framställs i citatet. Enligt di Tiro är det

den så kallade "bakvända västerländska logiken" som legitimerar "stöld, aggression och ockupation av andra länder". De Europeiska kolonisationsmaktens synsätt beskrivs av Loomba som en stereotypering av "icke-européer" som "främlingar" med karaktärsdrag som lathet, aggression, våldsamhet, girighet, brutalitet och irrationalitet (Loomba, 2005:119). Di Tiro's resonemang har här tydliga paralleller med Said som hävdar att den västliga, och i synnerhet den europeiska identiteten är uppbyggd på att man sätter den andre i ett diametralt motsatsförhållande (Jfr Said, 2006:64). Notera även hur di Tiro drar en parallell mellan Aceh - Indonesien och slaven som vill frigöra sig från slavhandlaren. Även liknelsen om husägaren som måste ha rätt att få jaga ut en inbrottstjuv säger mycket om hur han ser på Indonesiens närvaro i Aceh:

(VII)

Colonialism has been declared by the United Nations as an *international crime*. It is Indonesia that is committing the crime. The AFP article also raised the spectre of "foreign accomplices of an Aceh rebel leader for twenty years a resident of the United States that Indonesia must dig out." There are no "foreign accomplices"! Note the criminal connotation of the word Chosen by AFP to describe our national liberation movement. *Clearly the AFP assumed the "criminality" of our act of self-determination and the "legitimacy" of Javanese-indonesian colonialism,*[vår kursivering] [...] Another demeaning characterization by the Western imperialist press against us was their insistence on using the mindless epithet of "unilateral" declaration of independence in describing our struggle, as if a slave had no right to free himself except by the acquiescence of the slave driver; as if a home-owner had no right to chase the burglar except by consent of the burglar himself. *This is an exhibition of the inverted logic of the Western mind that grants legality to thievery, aggression and occupation of others' countries,* [vår kursivering] This is a flagrant attempt at retroactive legalization of Colonialism as if anyone had ever achieved real independence by anything else except through unilateral declaration of independence since the time of the American declaration of independence to the present day (a.a:197).

I följande citat nr VIII uttrycks explicit ett postkolonialistiskt resonemang, där det framställs som att den egentliga makten ligger hos västerländska krafter och att dessa endast agerar utifrån att bevara sina egna ekonomiska intressen i den Indonesiska regionen. Lägg även märke till slutet på stycke IX, där västvärlden anklagas för att medvetet ha ignorerat de folkmord som javaneserna förklaras vara skyldiga till för att skydda västliga ekonomiska intressen. Med detta tillskriver di Tiro västvärlden ett stort ansvar för situationen i Aceh.

(VIII)

The helicopter gunships that are hovering over your heads everyday to kill us are not made in Java. The Javanese are too stupid for that. They are made in the United States and other Western countries and being donated to the Javanese to protect the economic interests of the multinationals. This is a very short-sighted policy of the

Western powers because they completely disregard our people's legitimate right to self-determination, and furthermore, foreign interests in our country can only be protected by us, and not by the Javanese invaders (a.a:177).

(IX)

There have been two categories two levels of large scale violations of rights in "indonesia": first, violations of *peoples' rights to selfdetermination*- that is, of the non-Javanese *nationalities*, such as those of Aceh Sumatra, the Moluccas, West Papua, East Timor, etc., that resulted in Javaneseindonesia's committing not one, but a series of genocides, all at once; second, violations of *individuals' human rights* by Javanese-indonesian regime that resulted in homicides that had filled the pages of account books of Amnesty International, Human Right Commission, etc. Genocide and homicide are the inevitable accompani-ment of the continuation of colonialism under another name, To this day, however, international scrutiny has been limited only to the homicidal aspect of the crime of the Javanese-indonesian regime and the genocidal aspect of it has gone largely un-noticed by the outside world because it touches Western economic interests (a.a: 200).

Sammanfattningsvis kan vi dra slutsatsen att en stor del av den achehnesiska ideologiska uppfattningen om fienden är byggd på ogiltigförklaringen av Indonesien som nation. Det är vanligt förekommande i en konflikt att man inte erkänner den andra partens legitimitet (Jfr Aggestam, 1999:65). Indonesiens historielöshet sätts i kontrast mot den starka historiska och nationella tillhörigheten i Aceh. (nr V) Vi kan även se tydliga tecken på ett postkolonialistiskt argumentationssätt i den ideologiska uppfattningen. Di Tiro antyder att västliga intressen fortfarande sätter agendan för det som sker i regionen, och det är tack vare detta som Indonesien kan hålla sig kvar i en dominerande position.

4.2.1 ASNLF – Med historien som vapen

Som vi tidigare konstaterat framställs Indonesien som en nation utan några gemensamma kulturella och historiska band till de regioner den innefattar. Vi ska nu titta på hur di Tiro och ASNLF använder historien som ett vapen i kampen mot Indonesien. Di Tiro framställer ASNLF som en organisation där huvudsyftet är att få det achehnesiska folket medvetna om sin egen situation, sin bakgrund samt innebörden av kampen för frihet.

(X)

Successful armed struggle can only be waged by a people who are politically conscious and politically organized and mobilized. Our Declaration of Independence is an instrument to achieve that;it is a preparatory step to a successful armed struggle.A Declaration of Independence is not to signify the end of the struggle. It is instead to serve notice of its commencement, *when our people have properly*

grasped the meaning and purposes of our Declaration of Independence, then no Javanese colonialist regime can prevent them from gaining that independence.[vår kursivering] (a.a:17).

Genom hela materialet går en röd tråd av historisk medvetenhet. Di Tiro som återvände till Aceh i hemlighet 1976 såg som sin allra största uppgift att påminna det acehnesiska folket om dess historia för att som han själv uttrycker det; återuppväcka den nationella identiteten och folkets karaktär:

(XI)

This is what I am determined. not to let it ever happen again! *This is what the NLFAS is all about: to restore the historic consciousness of the people of Aceh Sumatra, to re-establish contact with our great past, and on that foundation we can erect a better future.*[vår kursivering] To bring back to life the political theory of our independence to guide the still existing sentiment for national unity and the great character that is still indestructible. To revive the precedent that had been established by our ancestors as guide to the present and future generations to follow in our political, social, economic and cultural lives. In short, to make our people recovered their historic personality (a.a:148).

Det historiska medvetandet ligger utan tvekan som ett raster över hela di Tiros skrift. Det blir tydligt hur viktigt det är att känna till historien och att ta vid där den slutar. Arvet efter de hjältemodiga förfäderna måste bevaras och acehneserna förklaras skyldiga att fortsätta deras kamp:

(XII)

I would explain to them in the simplest terms the purpose of our liberation movement: I would recall to them our great historic past; I would describe to them our great future, if we would act now to liberate ourselves like all peoples the world over are doing. And the dire consequences to our nation if we dared not act now. Besides, we have an obligation to redeem our ancestors by completing their works.” (a.a:114).

Det som framförallt är tydligt i resonemanget är hur man skyller införlivandet av Aceh i Indonesien, på avsaknaden av ett acehnesiskt historiskt medvetande.

(XIII)

The Javanese could not have gotten here to colonize us if we were conscious of our history at that time, and if we knew how to govern ourselves.[vår kursivering] In 1945 our people have forgotten how to honor themselves and they had honored other people - the Javanese – more than our own. They have lost the concept of who can command and who must obey on this Land of Aceh. That was why our country has become a Javanese colony (a.a:109).

Dessa två citat visar på vikten av det kognitiva medvetandet i den narrativa tradition som förs fram av di Tiro. Och inte bara det, att välja att se på nutiden ur en historisk kontext är i högsta grad ett aktivt val, då ASNLF explicit har arbetat för att stärka det historiska medvetandet. Det framstår som att det finns en central uppfattning i den achehneseiska diskursen att historien skall vara vägledande för handlandet och att detta är den enda vägen att gå för att nå till frihet. Som vi alltså kan se bygger di Tiro och ASNLF stora delar av sin retorik på en historisk grund. Den historiska identiteten och den nationella kulturen blir ett maktmedel för organisationen. Man inser att det är något som inte fienden har, och använder det emot denne. I följande citat kan vi se hur man framställer Indonesien som något oäkta och historielöst, uppfunnet av den forna kolonistören Nederländerna.

(XIV)

The word "indonesia" itself is a totally foreign nomenclature a misspelled and mispronounced Greek word. It sounds strange and unconvincing the first time we heard it, in 1942, when the Dutch Colonialist regime officially announced the change of name of their colonial empire of the "Netherlands East Indies" to "indonesia". Thus a new, artificial "nation" was fabricated. Only those who are forced to masquerade under this mask know that it all a play-acting from the beginning to the end,, It is like the hats the people put on, not their heads, and much less their hearts (a.a:197).

På detta sätt vill man frånta Indonesien dess legitimitet. Landet framställs här än en gång som något oäkta, som en ren fabrikation. Underförstått är detta i klar motsats till den egna identiteten som är byggd på en historia och en kultur. Liknelsen av Indonesien som en hatt man tar på sig till maskerad är även tydligt symbolisk. Författaren vill understryka känslan av att tillhöra något som bara är ett ”ytterplagg” och som saknar en konnotation med det som finns på insidan. Historien blir en viktig faktor när det gäller att kontrastera den egna gruppen gentemot ”den andre”. Det skapas en tillhörighet till den egna gruppen (Yuval-Davis, 1997:47). Att Achehs historia används som en förenande faktor och ett vapen i kampen på väg till frihet och suveränitet råder det inget som helst tvivel om.

4.3 Diskursen om Den Andre

”Västvärlden” beskrivs av Hall som ett ideologiskt begrepp som ofta används för att avgränsa det icke-västerländska från det västerländska. Begreppet används för att diskursivt förklara den västerländska världens skillnad gentemot andra samhällen, och på så sätt narrativt skapa en västerländsk världsbild (Hall i Petersson och Robertson, 2003:91). Även Edward Said talar i sin berömda bok *Orientalism* om hur man i västvärlden konstruerat ett motsatsförhållande i det

icke-västerländska för att på så sätt förstå sig själv (Loomba, 2005:62). Som Wagnsson säger, existerar inget ”vi” utan ett ”dem”, utan ”vi” behöver en motbild för att kunna existera (Wagnsson i Petersson och Robertson, 2003:79).

På samma sätt har vi i vår analys av de kognitiva och ideologiska uppfattningarna påvisat hur användandet av epitetet achehnesisk tydligt är avgränsat från det icke-achehnesiska i di Tiros text. Det som kännetecknar att vara indonesisk-javanesisk ställs i rak motsats till det som kännetecknar att vara achehnesisk. Den ”goda” achehnesiska identiteten kontrasteras mot indonesernas våldsamma framtoning. Det achehnesiska folket framställs som ”...*emotional, thoughtful, exuberant, unyielding, loyal, and heroic*” (a.a:84). Di Tiro beskriver achehnesernas mod, ärlighet och tapperhet med en slags underton av ilska gentemot indoneserna, vilket bidrar till en framställning där ”våra” bra egenskaper ställs gentemot javanesernas dåliga:

(XV)

The arrest of Tengku Beureuéh, moreover, shows more about the true Javanese characters than anything else - *an insolent people who know no gratitude*[vår kursivering] – because this man had done more for the Javanese than anyone else in the world to help Javanese-indonesia became independence when the Javanese were in trouble in the 1945-1949 struggle against the Dutch[...]The Achehnese helped the Javanese-indonesian struggle against the Dutch mainly because Achehnese considered the Dutch as enemies. It was Teng ku Beureuéh who gave financial help to enable the Javanese maintained their mission to the United Nations in New York and other places in the world. It was the Achehnese who gave the money to the Javanese (a.a:146).

Ur citatet ovan (XV) kan tydas hur Di Tiro framhäver att det var achehneserna som hjälpte indoneserna i kampen mot holländarna som ett sätt att lyfta fram achehneserna som lojala, hjälpsamma och broderliga. Genom att på detta sätt uppmärksamma de egna egenskaperna stärks känslan av en egen identitet inom ramen för ett ”vi” skapat i motsats till ”dem”. Ett annat exempel på skapandet av detta motsatsförhållande ges av Di Tiros sätt att betona hur den achehnesiska historien, kulturen och språket skiljer sig i förhållande till det Indonesiska.

(XVI)

There are as much differences between the people of Acheh Sumatra, the Moluccas, West Papua, etc., with the Javanese as there are differences between European nations, if not more. They shared no common history, no common language, no common culture and no common interests with the Javanese,[...] (a.a:198).

(XVII)

It was very important to know who were "us" and who were "them" - the enemy, the Javanese-indonesian invaders. We had to watch out for any Achehnese who had made himself the agent of the invaders (a.a:155).

Genom att lyfta fram de achehneseiska egenskaperna och ställa dessa i kontrast mot de Indonesiska, gör Di Tiro genom sin diskurs en åtskillnad mellan vad det betyder att vara "achehnes" till skillnad från "icke-achehnes", dvs. Indonesisk Javanesis. Enligt Riitta Wahlström utmärks upprättandet av fiendebilder av människors syn på bland annat värden och moral som "rätt" eller "fel", och kategoriseringen av individer som bra eller dåliga (Wahlström,1999:4). Ur narrativen kan utläsas hur denna kategorisering görs, där det achenesiska agerandet i olika händelser beskrivs som något som är utmärkande just för den achehneseiska identiteten, och som hamnar i kategorin "rätt" ur moralisk synvinkel.

(XVIII)

When all the prisons have been filled up concentration camps are established in every place where the enemy garrisons his troops. Most of the prisoners are tortured or treated inhumanly. A regime that had seized power by murdering 2 million people in 1965 can be expected to be expert in repression. It will not be enough space in this Diary to describe all manners of beastly methods of torture that have been practiced by this Javanese Indonesian regime. Some of them are too horrible and humiliating to recount (a.a:78).

I följande underkapitel kommer vi att visa på tre olika sätt på vilka di Tiro framställer uppdelningen mellan "oss" och "den Andre". Vi vill visa på detta, dels utifrån ett *underlägsenhetsperspektiv*, ett *avhumaniseringsperspektiv* samt ett *motivperspektiv* som är hämtat från *Attribution Theory* och dess idé om de dispositionella egenskaper som man tillskriver fienden.

4.3.1 Underlägsenhetsperspektivet

Wemrell lyfter fram begreppet *underlägsenhet* och förklarar att bilden av "dem" konstrueras som en grupp underlägsna den egna gruppen (Wemrell, 2003:70). Genom att på detta sätt sätta sig över den andra gruppen hävdar man sina egna intressen och sin egen identitet. Indelningen i "vänner" respektive "fiende" skapas, vilket kan leda till stereotypering av "den andre" (Vertzberger i Aggestam, 1999:49). Vi vill här peka på ett par exempel där man på olika sätt förminskar motståndaren, antingen genom att explicit raljera över denne (jfr XIX) eller hur man mer underförstått antyder sin egen överlägsenhet:

(XIX)

[...]when his once great people have been made dopes by the most stupid of all possible invaders - the non-descript Javanese "Indonesians" (a.a:126).

I följande stycke XX jämför författaren de militära identitetsnumren de indonesiska officerarna bär med de nummer man i Acheh sätter på grisar, för att hålla reda på dem. Lagg märke till hur författaren framställer Acheh som ett

civiliserat samhälle på ett sätt som får läsaren att förstå att det javanesisk-indonesiska samhället inte är det. Det finns även en tydlig symbolik i texten. Det går att se en tydlig parallell mellan grisarna på farmen och de folk som lever kuvade under den indonesiska ledningen:

(XX)

Is not the name given to him by his father and mother not enough to identify him that he must put the Registration Numbers, tagged on him by the Javanese colonialists too? *In Acheh Sumatra, as elsewhere in civilized countries*[vår kursivering], people gave such tag's numbers only to animals in the animal farms because they are too stupid to remember their names. The numbers are usually tagged on the ears of the beasts. We heard Anang was furious and since then we read no more pamphlet from him! (a.a:77).

I följande stycke beskrivs hur man i gerillalägret tagit en apa till fånga. Apan placeras i en bur mitt i lägret och det beskrivs hur man bestämmer att varje gång man passerar ska man hälsa på apan med en javanesisk hälsningsfras. Detta stycke är ett mycket bra exempel på hur man genom att associera fienden med ett djur, en primat som förknippas med ociviliserade och primitiva egenskaper, nedvärderar motståndaren och placerar sig själv i ett psykologiskt överläge.

(XXI)

The cage was put on the crossroad of the camp where everyone had to pass. Monkey being a genus of *phithecanthropus erectus*, better known as "Javamen" - although a very distant relative - the boys decide that everyone who passes the cage must salute the monkey with the word "Pak" (meaning "father", Javanese style of salutation), to remind everyone that when you salute a Javanese invader you should know, whom you are saluting: an ape-man! (a.a:134).

4.3.2 Avhumaniseringsperspektivet

Riitta Wahlström beskriver hur fiendebilder kan konstrueras genom att fienden "avhumaniseras", och på så sätt rättfärdigas användandet av våld gentemot fienden (Wahlström, 1999:6). Detta kan tydas ur di Tiros narrativ då han refererar till indoneserna i termer som exempelvis "beastly" och "barbaric" (Di Tiro, 1984:79). Även Aggestam lägger vikt vid hur man refererar till sin motståndare i en konflikt, och förklarar att inte kalla motståndaren vid namn, utan att endast referera till denne som "fienden", är ett sätt att vägra erkänna fiendens existens (Aggestam, 1999:65). Aggestam ger exempel på hur Israelerna i konflikten mellan Israel och Palestina inte kallar palestinierna för palestinier utan refererar till dessa endast som "araberna". Di Tiros sätt att referera till Indonesien som "the enemy", "the colonialists" och "the javanese" kan jämföras med detta. I texten hänvisar di Tiro även till indonesierna genom att envist sätta "indonesian" inom citationstecken, ett sätt att referera till indonesierna som "dem", ett känslolöst

objekt. Känslan av fienden som ett omänskligt fenomen som vill komma åt sitt ”byte”, sitt ”mål”, acheneserna, genomsyrar diskursen. Genom denna framställning legitimeras våldet och fienden görs till ett militärt mål.

(XXII)

[...] as you are all well aware, your present enemy, the Javanese colonialist horde are worse than the Dutch. The Dutch were at least civilized people with some sense of justice and chivalry. But the Javanese are, judged by their deeds, *barbarians without any concept of justice and without any understanding of human dignity or compassion*: [vår kursivering] they tortured the prisoners, denied medical care for the wounded, mutilated and dishonored our dead [...] (a.a:73).

(XXIII)

The result, however, was the contrary to the Javanese objectives. The people are now become convinced of the *bestly and barbaric nature of the Javanese Indonesian colonialist regime* [vår kursivering]. Even the Dutch had never been that brutal. (a.a:78).

I ovanstående citat nr XXII och XXIII fråntar di Tiro javaneserna alla mänskliga medkännande egenskaper. De framställs även här som barbarer, med en avsaknad av mänskliga egenskaper såsom känsla för rättvisa och empati. Lägg även märke till hur di Tiro kontrasterar javaneserna mot den forna fienden Nederländerna som framställs som ett civiliserat folk i jämförelse dem emellan (XXIII). Detta kan även ses som ännu ett exempel på hur den kognitiva uppfattningen används som norm. Även följande stycke (XXIV) är ett exempel på hur fienden avhumaniseras.

(XXIV)

It was still a war between two civilized communities and between two civilized peoples. Not so now with the Javanese barbarians who mutilated the bodies of our dead; who refused medicine for the wounded; who fabricated all sorts of lies to defame us; who intentionally misrepresented our motives; who even misspelled our names, as a form of insult. We are facing basely invaders who have ever put their dirty feet on our sacred soil! (a.a:75).

4.3.3 Motivperspektivet

Attribution theory föreslår som vi tidigare nämnt att aktörer i en konflikt tenderar att rättfärdiga sitt eget agerande utifrån situationella faktorer samtidigt som man tolkar fiendens agerande utifrån dispositionella egenskaper. De sistnämnda definieras som baserade på interna drag utifrån aktörens motiv, möjligheter eller karaktärsdrag (Heradstveit, 1979:23f). I detta stycke kommer vi att analysera huruvida di Tiro hänvisar ASNLFs agerande utifrån dessa yttre faktorer och på vilket sätt han uppfattar att fienden agerar speciellt utifrån interna egenskaper och motiv.

Följande citat får exemplifiera dels de situationella faktorer som di Tiro åberopar för att legitimera ASNLFs handlingar samt dels de dispositionella egenskaper utifrån vilka han anser att fienden agerar. Vi har här ställt upp dem mot varandra för att göra det hela tydligare. ASNLFs mål att frigöra Aceh och att bilda en suverän stat kontrasteras här mot den indonesiske fiendens ambition att upprätthålla sin makt över Aceh genom kolonialt förtryck. Di Tiro rättfärdigar kampen mot Indonesien med att framställa denna som en akt av självförsvar. Han menar i följande citat att fienden får skylla sig själv och att achehneserna aldrig skulle ha startat en konflikt om inte Indonesien försökt att härska över dem.

Hänvisning till situationella faktorer (XXV)

"We, the people of Aceh, Sumatra, would have no quarrel with the Javanese if they had stayed in their own country, and if they had not tried to lord it over us. From now on we intend to be the masters in our own house: the only way life is worth living; to make our own laws: as we see fit; to become the guarantor of our own freedom and independence: for which we are capable; to become equal with all the peoples of the world: as our forefathers had always been. In short, to become sovereign in our own fatherland! (a.a:16).

Hänvisning till dispositionella egenskaper (XXVI)

"The Javanese, nevertheless, are attempting to perpetuate colonialism which all the Western colonial powers had abandoned and all the world had condemned. During these last thirty years the people of Aceh, Sumatra, have witnessed how our fatherland has been exploited and driven into ruinous conditions by the Javanese neo-colonialists: they have stolen our properties; they have robbed us from our livelihood; they have abused the education of our children; they have exiled our leaders; they have put our people in chains of tyranny, poverty, and neglect: [...] (a.a:16).

Hänvisning till situationella faktorer (XXVII)

The NLF forces in East Aceh, Pasè Province, attacked the enemy troops in Paya Bakong area, near the natural-gas field, in accordance with our policy to protect our gas resources from being stolen by the Javanese invaders and their foreign accomplices (a.a:208).

Hänvisning till dispositionella egenskaper (XXVIII)

They in fact, have made us pay for the cost of our own oppression and colonization by Javanese indonesia. Without the money they are making from the illegal sale of our oil and gas, the Javanese will never be able to finance their colonial war against us (a.a:105).

Ju mer parterna i en konflikt ogillar varandra, desto mer ökar tendensen att tolka fiendens agerande utifrån dispositionella egenskaper (Heradstveit, 1979:25). I dessa fyra citat kan vi se en tydlig tendens till detta. Genom att ställa dem mot varandra kan vi se ett mönster i hur di Tiro tolkar vilket motiv respektive aktör agerar utifrån. Rättfärdigandet av det egna agerandet som beroende på yttre faktorer kan utläsas ur narrativen på det sätt vilket Di Tiro framställer achensesernas våld som självförsvar, utifrån situationella faktorer medan Indonesernas agerande beskrivs utifrån begrepp som dumhet, brist på värdighet samt egoistiska motiv utifrån de dispositionella egenskaperna.

5 Slutsatser och reflektion

Vår analys har varit inriktad på att studera de fiendebilder som Hasan di Tiro narrativt förmedlar i sin dagbok *The Price of Freedom* från 1976. Vår utgångspunkt har varit att, få svar på frågan *Hur konstrueras bilden av Indonesien som Achehs fiende i Hasan di Tiros narrativa diskurs?*

Genom att närläsa texten och ställa frågor till materialet, har vi skapat en bild av den *kognitiva uppfattningen*, och den *ideologiska uppfattningen* samt studerat HUR di Tiro faktiskt framställer fienden som “*den Andre*”.

Vi anser oss kunna styrka att den mest centrala *kognitiva uppfattningen* som förmedlas i materialet är idén om fienden som kolonisationsator. Detta påverkar sedan hur man väljer att se på den nya konflikten. ASNLF för kampen vidare mot kolonialismen fast den forna fienden Nederländerna nu är utbytt mot en ny, med namnet Indonesien. Detta kan även ses som ett exempel på hur dessa kognitiva uppfattningar är varaktiga över tid (Heradstveit, 1979:21). Vi tycker oss även finna belägg för att det historiska medvetandet har varit viktigt för di Tiro och för ASNLF som organisation. Historien har varit en viktig del i ASNLFs propaganda och di Tiro ser det historiska återuppväckandet i Aceh som en upplysningsprocess. ASNLF har använt historien som ett vapen, och som en förenande faktor i kampen mot det “historielösa” Indonesien.

Vi har valt att använda oss av definitionen av ideologi som ”ett målinriktat och systematiskt sammanhang i de politiska ståndpunkterna” (Goldmann et al. 1997:93). Detta har sedan hjälpt oss i vår analys av vilka som är de centrala *ideologiska uppfattningarna* hos di Tiro, och indirekt hos ASNLF. Något vi påvisat är hur beroende dessa ideologiska uppfattningar är av de kognitiva, historiska uppfattningarna.

En av de mest centrala ideologiska uppfattningarna om fienden Indonesien är att detta inte är en juridiskt giltig nation. Aceh överlämnades till Indonesien år 1949 utan att acehneserna tillfrågades och detta stödjer ett resonemang där man förklarar överenskommelsen som ogiltig. Därför vägrar ASNLF att erkänna Indonesien som nation och därför är målet att återställa det territoriella Aceh till ett status quo ante bellum.

Vi finner även ett resonemang i den politiska retoriken som har många gemensamma beröringspunkter med postkolonialismen. Den kognitiva uppfattningen från den nederländska kolonialmakten bidrar till en syn på Indonesien som hantlangare åt väst, och di Tiro hävdar att Indonesien aldrig skulle kunna hålla sig starkt utan att vara uppbackat av västmakter. Det är när di Tiro hävdar att krafter i väst fortfarande har ett intresse av att stödja Indonesien för att på det sättet hålla området i schack som man skönjer att det finns en uppfattning att området fortfarande indirekt är koloniserat av västliga krafter. Även synen på hur västerländska media framställer ASNLF och di Tiro i ordalag

som antyder skurkaktighet och som di Tiro uttrycker det ”legitimerar javanesisk-indonesisk kolonialism”, visar på en uppfattning som liknar Saids där västliga, och i synnerhet europeiska författare, akademiker och media framställer ”den Andre” som sin diametrala motsats (Jfr Said:64f).

I kapitlet ”*den Andre*” visade vi på hur man benämner fienden utifrån tre olika perspektiv. *Underlägsenhetsperspektivet* visar hur man målar upp bilden av fienden som något som är underlägsen en själv. Vi gav exempel på hur di Tiro framställde fienden som dum, historielös och som en motsats till det ärofulla achehneseiska. Genom *avhumaniseringsperspektivet* har vi visat på hur Indonesien objektifieras och framställs som ett känslolöst neutrum. Riitta Wahlström menar att avhumaniseringsprocessen är ett sätt att rättfärdiga användandet av våld gentemot fienden (Wahlström, 1999:6). Vi gav här exempel på hur man framställer indonesiernas avsaknad av empati och rättvisa, och hur Indonesien framställs som ”beastly” och ”barbaric”. I underkapitlet *motivperspektivet* använde vi oss av begrepp inom *Attribution theory* för att analysera hur man tolkar fiendens motiv. *Attribution theory* föreslår att aktörer i en konflikt tenderar att tolka fiendens handlande som grundat på interna, dispositionella egenskaper såsom motiv, möjligheter och karaktärsdrag. Vi ger här exempel på hur di Tiro tolkar fiendens agerande utifrån vad denne har för motiv. Di Tiro uppfattar att Indonesien handlar utifrån motivet att fortsätta utöva kolonialism, främst utifrån ekonomiska skäl, och använder Achehs naturtillgångar för att bekosta detta. ASNLFs agerande däremot uppfattas vara grundat på situationella faktorer och kan ses som självförsvaret och som en motreaktion på Indonesiens handlingar.

Vi är ytterst medvetna om att denna analys inte bidrar med en objektiv sanning. Det är dock heller inte vår ambition. Syftet med denna uppsats är att få en bild av den narrativa diskurs, av vilken Hasan di Tiro och ASNLF både formats av samt är delaktiga i att reproducera. Det är vår förhoppning att denna skrift skall ge ökad förståelse för en väsentlig del av konflikten mellan Acheh och Indonesien, nämligen den achehneseiska fiendebilden.

6 Referenser

Litteratur i alfabetisk ordning:

- Aggestam, Karin, 1999. *Reframing and Resolving Conflict, Israeli-Palestinian Negotiations 1988-1998*. Lund: Studentlitteratur
- Barnett, Michael i Baylis, John – Smith, Steve, 2001. *The globalization of world politics: an introduction to international relations*. Andra upplagan. Oxford: Oxford University Press
- Bergström, Göran – Boréus, Kristina, 2005. *Textens mening och makt, Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael, - Oscarsson, Henrik, - Wängnerud, Lena. 2004. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Upplaga 2:4. Stockholm: Norstedts Juridik
- Goldmann, Kjell – Pedersen, Mogens N. – Österud, Öyvind (red), 1997. *Statsvetenskapligt lexikon*. Stockholm: Universitetsförlaget
- Heradstveit, Daniel, 1979. *The Arab-Israeli Conflict. Psychological Obstacles to Peace*. Oslo: Universitetsforlaget
- Krause, Jill – Renwick, Neil, 1996. *Identities in international relations*. New York: St Martin's
- Loomba, Ania, 2005. *Kolonialism/Postkolonialism, En introduktion till ett forskningsfält*. Stockholm: ScandBook
- Owens, Patricia – Smith, Steve i Baylis, John – Smith, Steve, 2001. *The globalization of world politics: an introduction to international relations*. Andra upplagan. Oxford: Oxford University Press
- Petersson, Bo – Robertson, Alexa (red), 2003. *Identitetsstudier i praktiken*. Första upplagan. Malmö: Liber ekonomi

Robertson, Alexa i Bergström, Göran – Boréus, Kristina, 2005. *Textens mening och makt, Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur

Said, Edward W, 2006. *Orientalism*. Stockholm: Ordfront

Wahlström, Riitta, 1989. *Enemy images and peace education*. Malmö: Institutionen för pedagogic och specialmetodik, Lärarhögskolan

Wallensteen, Peter, 2007. *Understanding Conflict Resolution., War, Peace and the Global System*. 2nd edition. London: SAGE Publications Ltd.

Wemrell, Maria – Jörgensen, Matz – Glumac Perlesi, Vera, 2003. *En gränslös värld?: Ett underlag för diskussion om globaliseringen*. Stockholm: Sensus studieförbund.

Yuval-Davis, Nira, 1997. *Gender & Nation*. London: SAGE Publications

Internetmaterial:

Di Tiro, Hasan M, 1984. *THE PRICE OF FREEDOM, The unfinished diary of Tengku Hasan di Tiro*.

http://www.asnlf.net/asnlf_int/download/the_price_of_freedom/thepriceoffreedom.zip

tillgänglig 2007-05-21

Schulze, Kirsten.E., 2004, *The Free Aceh Movement (GAM): Anatomy of a separatist organization*. Washington:

<http://www.eastwestcenter.org/stored/pdfs/PS002.pdf>

tillgänglig 2007-05-21